

Ontwikkelingen Duits wetenschaps- en innovatiebeleid

Budget blijft stijgen

Het budget van het Duitse ministerie voor onderwijs en onderzoek (Bundesministerium für Bildung und Forschung, BMBF) groeit in 2015 met 8% ten opzichte van 2014 naar 15,3 miljard euro. De hoogste begroting voor BMBF ooit. Naar verwachting zal het budget de komende jaren doorgroeien naar 17,5 miljard euro in 2017. Gedeeltelijk is de budgetstijging van het federale ministerie te verklaren doordat de financiële verplichtingen voor de Duitse studiefinanciering van de deelstaten zijn overgenomen. Maar ook de totale publieke R&D (bond + deelstaten) uitgaven groeien.

Hightech strategie en Innovatiebeleid

Met de vernieuwde hightechstrategie van september 2014 zet de Duitse regering de lijnen uit in het innovatie- en onderzoeksbeleid. De grote lijnen van het Duitse beleid blijven onveranderd. Belangrijke aandachtspunten in de strategie zijn de maatschappelijke opgaven en een tiental grote projecten. Ook is er veel aandacht voor kennistransfer en innovatiedynamiek, zoals startups.

Ieder jaar brengt de Expertenkommission Forschung und Innovation E-FI een advies uit aan de Duitse regering. Dit is interessant omdat het een onafhankelijke, kritische Duitse blik biedt op het Duitse innovatielandschap. Het Duitse kabinet is wettelijk verplicht om op dit advies te reageren. De E-FI stelt in haar rapport van maart 2015 tevreden vast dat de R&D uitgaven stabiel op een hoog niveau liggen. Door een statistisch effect zijn de uitgaven van 2,98% van het BBP in 2012 naar 2,85 % in 2013 gedaald.

Er zijn wel zorgen over de trend dat steeds meer private R&D geconcentreerd is in de grote concerns. Gerekend over 17 jaar is de R&D intensiteit van het MKB gedaald van 2,7% (1995) naar 1,6% (2012). Grote bedrijven geven juist meer uit, 4,5% (2012) ten opzichte van 3,0% in 1995. Als een van de mogelijke oorzaken wordt een tekort aan technisch geschoold personeel genoemd. Dat tekort blijft volgens de E-FI commissie een aandachtspunt voor het Duitse beleid. De regering heeft inmiddels regelgeving ingevoerd om de permeabiliteit tussen academisch en beroepsonderwijs te vergroten en zo studieuitval te beperken.

Een ander belangrijk onderwerp uit het E-FI rapport is het beleid rondom clustervorming. Duitsland kent een groot aantal regionale en nationale clusters, van verschillend karakter en kwaliteit. Als benchmark worden de "Spitzencluster" genoemd. De uitschrijving voor het oprichten van Spitzencluster was niet technologie-specifiek, waardoor de kwaliteit volgens E-FI hoog is. E-FI waarschuwt tegelijkertijd voor het oprichten van een woud aan regionale en lokale clusters en benadrukt het belang van uitwisseling tussen regio's en clusters.

Structuurverandering financiering wetenschap

Een eerder aangekondigde grondwetswijziging is inmiddels omgezet tot grote tevredenheid van nagenoeg alle wetenschappelijke organisaties. De duidelijke gedefinieerde scheiding van

verantwoordelijkheden tussen de federale overheid en de deelstaten op het vlak van onderwijs en onderzoek is daarmee aangepast. Tot nu toe mocht de federale overheid universiteiten alleen tijdelijk ondersteunen en was het de bond grondwettelijk niet toegestaan universiteiten te ondersteunen. Dit verbod is nu opgeheven voor investeringen in onderzoek. Voor onderwijs blijft federale inmenging wel verboden en blijven de deelstaten zelf verantwoordelijk. Dankzij deze wijziging kan de federale overheid nu makkelijker universiteiten financieel ondersteunen.

Omdat de grondwetswijziging financiële consequenties heeft voor de deelstaten was de hele structuur van de financiering van onderzoek onderdeel van de onderhandelingen tussen federale overheid en deelstaten. Er is onder andere afgesproken dat de Duitse studiefinanciering (BAföG) vanaf 2015 volledig door de bond zal worden gefinancierd. Het budget dat de deelstaten daardoor vrijmaken (1,17 miljard euro) besteden zij naar eigen inzicht aan hoger en lager onderwijs en het universitair onderzoek. Ook heeft de federale overheid eind 2014 het zogenaamde “Hochschulpakt” verlengd. Daarin is vastgelegd dat de federale overheid tot 2023 in totaal 9,9 miljard euro investeert in nieuwe studieplekken en maatregelen om studie uitval te verkleinen.

Afspraken onderzoek financiering

Pakt für Forschung und Innovation

De financiering van buitenuniversitaire onderzoeksinstituten is nu vastgelegd voor de periode tot en met 2020. In het “Pakt für Forschung und Innovation” is afgesproken dat de instituten jaarlijks 3 procent extra budget krijgen. Dat was in de afgelopen periode 5 procent. De bond heeft nu toegezegd in toekomst de budgetstijging volledig te financieren en zo de deelstaten tegemoet te komen.

De E-FI commissie heeft in haar jaarlijkse rapport met aanbevelingen voor het Duitse innovatiebeleid gepleit om de ingewikkelde verdeelsleutel bij de financiering van de buitenuniversitaire onderzoeksinstituten te vereenvoudigen. Nu verschilt de verdeelsleutel nog per instituut. Het publieke deel van de financiering van de Fraunhofer instituten wordt bijvoorbeeld voor 90 procent door de bond en voor 10 procent door de deelstaten betaald. Bij Max Planck instituten is die verdeling 50/50.

Exzellenzinitiative

Door middel van het ‘Exzellenzinitiative’ worden sinds 2005 Duitse universiteiten gestimuleerd om de kwaliteit te verbeteren. Het programma is met name gericht op het doen van wetenschappelijk onderzoek binnen de universiteiten op de lange termijn. Ook worden er financiële middelen in onderzoeksscholen en -projecten geïnvesteerd. De uitvoering is in handen van de DFG (Duitse NWO) en de Wissenschaftsrat.

In 2009 is het programma verlengd tot 2017. In die periode wordt in totaal 2,7 miljard euro geïnvesteerd. De regering is van plan het programma ook na 2017 weer te verlengen, maar de invulling zal afhangen van de uitkomsten van een grondige evaluatie. De eerste resultaten van die evaluatie worden in de zomer van 2015 gepresenteerd aan de Gemeinsame Wissenschaftskonferenz (GWK). Begin 2016 zal bovendien een internationale commissie een rapport uitbrengen over de effecten van de Exzellenzinitiative op het Duitse wetenschapssysteem als geheel.

Discussie rondom carrièrekansen voor wetenschappers

In het regeerakkoord van de huidige CDU/CSU-SPD coalitie is opgenomen dat er stappen moeten worden gezet om de carrièreontwikkeling van (jonge) wetenschappers te verbeteren en zo een baan in het onderzoek interessant te houden voor jong talent. Omdat vrijwillige afspraken tussen de nationale wetenschapsfinanciers (vooral DFG) en de universiteiten en instituten niet tot stand zijn gekomen, streeft minister Wanka (CDU) van onderzoek en onderwijs nu naar een wetshervorming. Zij wil het zogenaamde “Wissenschaftszeitvertragsgesetz” aanpassen, het wettelijk raamwerk rondom de contractvoorwaarden voor wetenschappers.

Het gaat daarbij vooral om het beperken van het aantal korte termijn contracten en het invoeren van een minimale contractduur voor het eerste contract. Er is echter nog onenigheid in de coalitie, en zelfs binnen de CDU, hoe deze hervorming er precies uit moet gaan zien. Tegenstanders waarschuwen voor overregulering en het beperken van de flexibiliteit van wetenschappelijke instellingen. Minister Wanka wil nu doorzetten en in de zomer van 2015 een wetsvoorstel aan het kabinet voorleggen. Onderwerp van onderhandeling zijn voor wie precies de wet geldt en de regelingen rondom een minimale contractduur. Mogelijk kan de wet al in 2016 van kracht zijn.

Het vergroten van een kans op een vast contract voor wetenschappers net onder het niveau hoogleraar is ook een belangrijk element om een carrière in de wetenschap aantrekkelijker te maken. Het ministerie voor onderzoek en onderwijs wil haar nieuwe bevoegdheden gebruiken om het aantal “tenure track” posities op universiteiten uit te breiden. Het budget voor deze maatregel is nog niet vastgesteld.

Berlijn, 1/4/2015

Joop Gilijamse

IA Berlijn

+49 30 20956 218

joop.gilijamse@minbuza.nl